

SLOVSTVEN DROBEC IZ DOBE FRANCOSKE ILIRIJE

V svojem članku o maršalu Marmontu v SBL obžaluje prof. Kidrič, da je najti tako malo odmevov in poročil o našem kulturnem in posebej slovstvenem življenju v spominskih zapiskih vidnejših mož, ki so v dobi francoske Ilirije bivali v naših krajih. Imenoma navaja samo dva: Marmonta in Ch. Nodiera, ki da sta edina posvetila nekaj strani temu bivanju v svojih spominih, ko sta se vrnila v Francijo.

Opozoril bi na članek, ki ga doslej ni navedel kot zgodovinski vir še noben pisec pri nas. To je »Kratek opis mesta Ljubljane«,¹ ki ga je napisal o priliki ljubljanskega kongresa 1821 francoski pesnik, jezikoslovec, zgodovinar in časnikar Jean Pierre Brès (1782—1832), doma iz Limogesa. Kakor Nodiera je tudi njega vihar Napoleonovih vojn prignal v Ljubljano, kjer se je 1813 seznanil z njim. Analiza nekaterih mest v članku kaže, da bi utegnil biti ta mož tudi pisec kratkega geološko-zgodovinskega prikaza Ljubljane in njene okolice z naslovom »Observations sur le sol de Laybach et de ses environs«, ki je natisnjen s šifro B. v ljubljanskem francoskem uradnem listu.² Kakor Nodier v svojem članku o Ljubljani³ se tudi Brès ne omejuje strogo na opis samega mesta, temveč upošteva tudi njega okolico, pri čemer pa kaže dosti ostrejšo oko za opazovanje in boljše poznavanje stvari kakor Nodier. Njegov opis tudi ni tako poln raznih mitoloških namigavanj, pač pa nam skopo, a vendar dovolj stvarno poroča med drugim o stanju takratnega slovenskega slovstva, za katerega je dobil informacije od Žige Zoisa, kakor je videti iz članka. Mesto, ki govori o slovenskem slovstvu in jeziku na str. 113 in 114, se glasi:

»V Ljubljani se govori nemško, italijansko in kranjsko, ki je narečje slovenskega jezika. Ta jezik je najbolj razširjen po Evropi; celo ruščina, kakršno govore v Petrogradu, ni drugega kakor eno izmed njegovih narečij. G. baron Zois, čigar duševni darovi dičijo mesto Ljubljano, je bil mnenja, da je mogoče spoznati podobnost med slovanskim jezikom in sanskritom: knjiga g. Langlès⁴ o tem zanjem jeziku mu je dala priložnost, da je opazil te podobnosti. Ker pa slovanski jezik ni rodil še nobenega dela klasične vrednosti, sploh ni postal predmet za študij učenjakov. Obsežne narodne pesmi brez raznoličnosti, nekaj ljubkih pripovedk, več pesmi po zgledu starih ód, slovnice in slovar, ki je šele pravkar končan,⁵ to so zakladi slovenskega jezika, ki se govori na Kranjskem. Naš častivredni sodelavec g. Charles Nodier je objavil prevod nekaterih slovanskih pesmi, med katerimi je omembe vredna pesem z naslovom »Kresnica«.⁶ Pridiga se na splošno v kranjščini. Ta jezik nikakor ni brez neke harmonije in raznoličnosti v svojem pregibanju; čeprav ima veliko goltnih glasov, je vendar primeren za glasbo. Dostikrat so me

¹ J. P. Brès, Notice sur la ville de Laybach. Annales de la littérature et des arts. Paris 1820—21, t. 2, pp. 108—14 (Bibl. Nation. Inventaire Z 20.785, t. 2).

² Le Télégraphe officiel, 11. februarja in 4. marca 1813; ponatis: Charles Nodier, Statistique illyrienne. Lj. 1933, 103—08.

³ Charles Nodier, Laybach. La Quotidienne. (Paris) 15. jan. 1821.

⁴ Langlès, s pravim imenom Sir Charles Wilkins (1749—1836), je bil angleški orientalist, prvi Evropec, zmožen sanskrita, in eden izmed ustanoviteljev indijske filologije. 1808 je izdal knjigo: A Grammar of the Sanskrita language. Prim. »Le Moniteur Universel« (Paris), 1. avg. 1811, str. 815. Zois je imel v svoji knjižnici francoski in italijanski posnetek te gramatike, kakor kaže katalog njegove biblioteke, ohranjen v NUK.

⁵ Mišljen je tu Vodnikov »Slovar nemško-slovensko-latinski«, o katerem je poročal Nodier v Telegrafu 27. junija 1813.

⁶ Le Vers luisant d'Ignazio Giorgi. Le Télégraphe officiel, 20. junija 1913. } Pisec šteje pesem med slovenske.

očarale pesmi, ki jih vaščani prepevajo po cerkvah in po deželi. Mnoge njihove pesmi, ki so verjetno zelo stare, vsebujejo motive kar najbolj ganljivega izraza in se z lahkoto prilagajajo harmoniji spremljave.«

France Dobrovoljc

DODATEK K ČLANKU O »SONETNEM VENCU«*

Glede na trditve v omenjenem članku, zlasti glede na opombo 24., str. 242 priobčujem odgovor, ki sem ga prejel že po izidu članka od predsednika Accademie degli Intronati v Sieni na vprašanje o izvoru in obliki sienskega sonetnega venca kakor tudi na prošnjo, da mi pošlje kak primer italijanskega sonetnega venca, ki bi bil zložen na ta način. Odgovor, ki sem ga prejel po posredovanju Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, slove po izpustitvi naslova in uvoda:

»Nelle produzione di minore importanza degli Accademici Intronati Senesi, rientrano anche i »sonetti coronali«, o corona di sonetti, la cui ispirazione fu tratta certamente dagli antichi poeti toscani, che li usarono, come dice il Crescimbeni nella sua »Istoria della volgar poesia« (Venezia, 1731), o che la materia lo richiedesse, o fosse loro pensiero continuare un argomento per due o tre o più sonetti, collegandone insieme i sentimenti, in guisa che ne risultasse una composizione unica, come avevano fatto Fazio degli Uberti, Folgore da San Gimignano e Cene della Chitarra.

Gli Intronati chiamarono questo modo di scrivere in poesia »tesser corone« e cioè fare una composizione di 15 sonetti, l'ultimo dei quali prende il nome di »magistrale«, e dai cui versi traggono il principio e il fine i tutti gli altri quattordici.

Siamo spiecenti di non poterne inviare la copia richiestacene, perche non li possediamo.«

Najznačilnejši se mi zdi zadnji odstavek, iz katerega posnemam, pa naj mislim prav ali se motim, da mi iz tiste akademije, kjer bi naj bil sonetni venec doma, ne morejo poslati nobenega primerka, ker ga nimajo. Druga izvajanja predsednika sienske akademije so pa posneta iz knjige Crescimbeni L'Istoria della volgar poesia I. In Venezia, MDCCXXXI, 211—15, kar je razvidno iz pisma samega in kar se je dalo ugotoviti medtem tudi iz Crescimbenijeve knjige, ki sem jo na srečo dobil v zagrebški vseučiliški knjižnici. Tako je bilo lahko spoznati, da so iz Crescimbenija črpali svojo modrost o sonetnem vencu tako Quadrio kakor tudi Fernow in končno sedanji prezident Accademia degli Intronati. Za Prešerna pa je še vedno upravičena domneva, da se je o obliki sonetnega venca poučil najbrž pri Fernowu in pri tistih piscih nemških metrik in poetik, ki so se okoristili z njim (Grotefend, Dilschneider).

Da pa spoznamo, kako malo je vedel povedati o sonetnem vencu tudi Crescimbeni, zlasti da vidimo, kako nejasen in redkobeseden je ta poglavitni vir za to vprašanje, kadar bi bilo treba povedati, kateri italijanski pesniki so spleтали sonete na ta način, hočem navesti najvažnejše misli iz njegove knjige. Ko je naštel najrazličnejše vrste predsienkih sonetnih vencev od Fazia degli Uberti »il quale ftende la materia de' fette pescati mortali in fette sonetti, affegnandone uno per ciafcun peccato« do Annibala Cara, ki je zložil venec devetih sonetov »contra il Castelvetro«, nadaljuje:

* Slavistična revija, 1949, str. 231—249.